

Și noi scriem istoria

Prof. Brege Elena Viorica
Liceul Ortodox „Episcop Roman Ciorogariu”, Oradea, Bihor

Am în fața mea câteva din elementele de bază ale scheletului didacticii (**învățător, școală, comunicare, evaluare, rezultate, competență, colaborare, perseverență**) cu care voi încerca să încorporez un eseu.

Dar ce înseamnă o foaie îngrijit și cu atenție presărată cu cuvinte meșteșugit alese în fața unei munci de o viață ca **învățător**? Nu e întreaga noastră carieră printre băncile **școlii** un continuu eseu sau o înșiruire de eseuri, unele mai reușite altele mai mult eșecuri, având ca încheiere formarea **elevilor** noștri, modelarea și cizelarea lor?

Ce înseamnă **școala** altceva dacă nu atelierul în care se ia materia primă, acea mogâldeată cu ochi în care se amestecă toate acele **emoții**, sentimente și pasiuni care constituie „eternul omenesc”: eroism și lașitate, devotament și trădare, ură și iubire, recunoștință și ingratitudine și se modelează scoțându-i în evidență calitățile și estompându-i defectele prin metode de puțin știute, transmise uneori cu sacralitate de la dascăl la elev și păstrate în stare latentă, până când acesta va deveni, la rândul lui, un dascăl cu talent și vocație.

Mă încercă tristețea și am un gust amar când îmi vin în minte cuvintele lui Napoleon: „Mamei, principiilor ei bune le datorez soarta mea și tot ce am făcut bine”. De ce nu a pomenit, în treacăt măcar, numele unei instituții în care a studiat, a unui învățător, profesor sau instructor care să-i fi rămas în suflet, care să-i trezească nostalgii? Poate că a fost și un gest de curtoazie al acestui mare om al istoriei moderne, prin care a vrut să accentueze unicitatea și supremația mamei în ochii copilului, comparată cu orice educator.

Citind și restudiind capitolele biografice care se referă la anii de instruire ai lui Napoleon, am observat că mulți au vrut să treacă „drept prooroci în țara lor” făcând notări retrospective sau chiar postume în care, vezi Doamne, din aprecierile lor la adresa micului Bonaparte, se putea întrezări marele Napoleon.

Dar mă întreb unde se regăsește procesul de **evaluare** în întreaga perioadă de formare a tânărului Bonaparte, micul corsican care gonea călare până la soldații francezi de la care învăța primele cuvinte în franceză și cărora le da mâncarea, în schimbul galeților de la uniformă. Să fi fost oare abatele Recco de la Școala iezuiților cel care a sfătuit părinții să-l îndrume spre școala pregătitoare de ofițeri, sau a fost inspirația familiei?

Cui îi revine, oare, meritul **evaluării inițiale**? Mamei, care era singura responsabilă cu educația copiilor și care îi mai administra câte o bătaie zdravănă lui Napoleon, cel mai zburdalnic dintre ei? Să fi încercat să-i canalizeze excesul de energie, observându-i precocitatea în raționamente, ambiția, voluntarismul, dorința de a comanda totdeauna în jocul cu copiii? Să fi fost arhidiaconul Bonaparte, unchiul tatălui, cel care a venit cu sfaturi (la care nu se zgârcea niciodată)?

În continuare caut urme ale intervenției instructorilor în realizarea portretului viitorului împărat al Europei. Descopăr doar aprecieri mai mult sau mai puțin binevoitoare ale unor foști colegi de școală care susțin că „era un copil obișnuit, cu un caracter ferm, sumbru, sever, solitar și în general dezagreabil. Deși intra uneori în conflict cu colegii săi, el nu-i reclama niciodată superiorilor săi, iar când îi venea rândul să-i supravegheze, prefera să intre la închisoare decât să denunțe pe cei ce se făceau vinovați de vreo abatere”. Sau că era „tăcut, iubind singurătatea și meditația, violent, mândru, indisciplinat, el nu era iubit nici de profesori, nici de colegi”

La școala pregătitoare de ofițeri de la Brienne, nu a fost niciodată vizitat în cinci ani. Aceste suferințe morale, rezultat al sărăciei și lipsei unei afecțiuni apropiate, i-au ratat copilăria și cum singur spunea „... m-au făcut grav înainte de vreme”. Iată deci care era **starea lui sufletească** în acei ani pe care el o recunoaște cu voce tare abia când este locotenent. De ce nu a

observat nimeni cauzele și s-a preocupat numai de efecte? Să fie oare o structurare prea materialistă a societății care își făcea simțite ecourile și în instituțiile de învățământ, unde erai caracterizat ca odrasla unei familii aristocrate sau ca un biet anonim, beneficiar al unei burse mizere, calitățile individuale fiind cântărite după greutatea pungii fiecăruia.

Uneori mă oripilează senzația că, după scrierile biblice conform cărora „ce a fost va mai fi”, aceste **alternative de evaluare** își fac din nou loc cu o pregnanță tot mai sesizabilă, și mă întreb dacă nu cumva, câteodată, în anumite instituții, în unele săli de clasă, indiferent de ciclul școlar, **rezultatele școlare** reflectă mai puțin **competența elevului** și mai mult cartea de vizită a părintelui acestuia.

Prin caracterul său ferm, prin aplicația la matematici și geometrie, discipline la care era primul în clasă, el s-a impus profesorilor și colegilor. Nimeni nu mai are curajul să-l provoace, să-l ironizeze, mulți îi caută prietenia, însă puțini o obțin. Iată că micul corsican a reușit să impună **respect** și să genereze o dorință de **colaborare** din partea multor colegi, poreclele ce i se atribuiseră la început nemaigăsindu-și loc în relațiile sale cu moștenitorii aristocrației. Consemnările prozaice și succinte ale subinspectorului Școlilor militare regale, pe baza notelor obținute care se constituie și ca **evaluare formativă** din care rezultă: „... va fi un excelent marinar. Merită a trece în școala de la Paris”, nu s-au pus niciodată în aplicare, neavând șansa de a li se dovedi veridicitatea și nici de a susține **competența** evaluatorului. Același sistem în care cei bogați aveau șanse mai egale decât ceilalți, marina fiind o sursă de măreție în istoria Franței și puținele funcții fiind vânate de candidați cu titluri de mare noblețe, face să fie recomandat în anul următor, de către noul subinspector al Școlilor regale și admis la artilerie, avându-se în vedere aptitudinile lui la matematici.

La Școala de la Paris un inspector, fin psiholog și atent observator, îl caracterizează ca :„Rezervat și studios, preferă studiul oricăror distracții. Se complace în lectura autorilor buni. Foarte aplicat la științele abstracte și foarte puțin curios în privința celorlalte, cunoaște temeinic matematicile și geografia, tăcut, iubind singurătatea, capricios, distant, înclinat spre egoism, vorbește puțin, energic în răspunsuri, prompt și sever în manifestări, un mare amor propriu, ambițios și aspiră la totul, acest tânăr este demn de a fi protejat”. Dovedește **perseverență** doar la disciplinele care-l pasionau: matematici și geometrie. Termină școala al 42-lea din 58 de elevi (din 48 după alte surse), dezgustat de profilul școlii pentru a scoate ofițeri de curte, de salon, de societate, unde elevii învățau de toate, afară de arta militară. (Ca replică dură contra acestei metode de pregătire, înființează Școala de la Saint-Cyr, unde totul este militar și al cărui regulament - de 517 articole - l-a dictat în câteva ore. Această școală este și-n zilele noastre mândria învățământului militar francez). Iată-ne cu studiul despre Napoleon până la 1 septembrie 1787, zi în care Bonaparte este avansat locotenent secund de artilerie, fiind primul ofițer francez provenit din Corsica, în vârstă de 18 ani și 15 zile. A sesizat întregul sistem educațional pe care l-a parcurs cele mai elementare semnale ale celor ce vor urma?

În continuare, dornic să asimileze cunoștințe profesionale, frecventează cursurile Școlii de artilerie, unde comandantul intuiește din primele zile calitățile lui excepționale de artilerist, numindu-l în Comisia de studii. În urma prezentării tratatului asupra „lansărilor de bombe” pe care îl trimite acestuia, impresionat de raționamentul strâns și precizia calculelor, comandantul școlii atrage atenția colaboratorilor săi, vorbele lui impunându-se și ca **evaluare sumativă**, ca un motto pentru ce va să vie: „este un ofițer de care se va vorbi”. Este avansat locotenent în 15 octombrie 1791 și este făcut general la 22 decembrie 1793 (avea 24 de ani, 4 luni și 7 zile).

Care a fost meritul, rolul didacticii prin metodele sale de evaluare, în ascensiunea lui Napoleon? Cât a fost știință din partea educatorilor, cât din partea lui și cât a fost hazard? Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi fost acceptat la școala de marină?

„Oamenii de geniu vor fi întotdeauna obiect de admirație și invidie, dar și cei mai miserabili dintre toți. Ei sunt meteori destinați să ardă pentru a lumina secolul lor” afirma locotenentul Bonaparte. În fața noastră avem, în bănci, viitorii parlamentari, viitorii oameni de știință. Îi recunoaștem? La ce se limitează rolul nostru?

Zilnic scriem eseuri. Fiecare copil e un eseu. Unii devin romane răsunătoare, devin subiect de eseu pentru alții, sunt supernove sau comete ce strălucesc o vreme în universul cunoașterii umane. Romanul vieții lor e scris cu litere strălucitoare ce fulgeră chiar dacă numai pentru o clipă, comparând cu istoria nemărginirii, sunt ideea ce asigură progresul. Alții sunt praf stelar ce se depune lent peste izvoarele scrise și nescrise ale omenirii. Romanul vieții lor se scrie lent și se prăfuieste chiar din timpul propriei existențe dar, mulți fiind, asigură consistența și continuitatea.

Pentru ce să milităm noi, dascălii, odată înrolați în armata aceasta a formatorilor, a manipulatorilor de creiere? Cât contăm? Cât e pasiune, cât talent, cât muncă sau cât suntem instrumentul altor manipulatori de creiere? La ce proiect lucrăm (fără să știm)?

„Ce roman a mai fost și viața mea!” a spus Napoleon. Chiar și cel mai ilustru anonim cred că oftează uneori, gândind ca el.

Bibliografie

Nicola, Ioan – Tratat de pedagogie școlară, Editura Aramis, București, 2002

Las Cases – Memorialul din Sfânta-Elena, Editura Minerva, București, 1975

Eminescu, Gheorghe – Napoleon Bonaparte, Editura Academiei, București, 1986